

Originalni naučni rad

UDK: 37.06:371.212(497.6RS)

DOI: 10.7251/FLZB2001185P

Socioekonomski status, desničarska autoritarnost i kontakt kao prediktori socijalnih distanci kod srednjoškolaca u Republici Srpskoj

Miloš Pralica^{1*}, Srđan Dušanić[§] i Milana Damjenić[§]

*Centar za zaštitu mentalnog zdravlja, JZU Dom zdravlja Prijedor

§Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet

Sažetak: U radu ispitujemo odnos socijalnih distanci Srba prema Bošnjacima i Hrvatima sa varijablama socioekonomskog statusa (SES), desničarske autoritarnosti (RWA) i varijablama kontakta. Uzorak je činilo 346 ispitanika. Desničarska autoritarnost je ispitana upitnikom autoritarnosti, varijable socioekonomskog statusa su činile pol, starost, obrazovni status i primanja roditelja, a varijable kontakta su provjerene pitanjima vezanim za nacionalnu pripadnost roditelja, rodbine i prijatelja, te pitanjem vezanim za posjetu drugim državama bivše SFRJ. Hijerarhijska regresiona analiza pokazala je da SES varijable u prvom bloku nisu prediktor distanci prema Bošnjacima i Hrvatima. Uključenjem RWA predikcija distanci prema Bošnjacima ($R^2=.09$, $F(6,339)=5.43$, $p<.001$) i Hrvatima ($R^2=.10$, $F(6, 339)=6.13$, $p<.001$) je postala značajna. Uključenjem varijabli kontakta, tri grupe varijabli su bile značajni prediktori distanci prema Bošnjacima ($R^2=.12$, $F(10,335)=4.35$, $p<.001$) i Hrvatima ($R^2=.16$, $F(10,335)=6.44$, $p<.001$). Uticaj RWA i kontakta na distance u skladu je sa prethodnim studijama. Rezultati su diskutovani kroz prizmu uticaja individualnih razlika kao prediktora distanci prema vanjskim grupama.

Ključne riječi: socijalne distance, desničarska autoritarnost, socioekonomski status, hipoteza kontakta, međugrupni odnosi

1

milospralica41@gmail.com

Uvod

Distance Srba prema drugim konstitutivnim narodima u BiH (kao i obratno) su dokumentovan fenomen, pokazan u više ispitivanja na različitim uzorcima i kroz više godina. Ove distance su veće čak i u odnosu na fizički udaljenije narode, a manifestuju se i negativnim stereotipima koje Srbi, Hrvati i Bošnjaci pripisuju jedni drugima (Turjačanin, 2015). U cilju detaljnije analize pozadine ovih distanci, u ovom radu ćemo pažnju posvetiti analizi distanci srednjoškolaca srpske nacionalnosti prema Bošnjacima i Hrvatima, te prediktorima distanci koji se najčešće pojavljuju u sociopsihološkoj literaturi.

Varijable socioekonomskog statusa (SES)

Ove varijable su često prisutne kao korelati u proučavanju intergrupne dinamike i distanci između različitih grupa (uključujući i nacionalnih). Kao varijable od interesa primarno u sociološkim ispitivanjima, u okviru psiholoških istraživanja imaju ulogu u interakciji sa varijablama koje se tiču društvenih vrijednosti, te se često javljaju kao kontrolne varijable i u ispitivanjima psiholoških korelata distanci. Varijable socioekonomskog statusa koje su se pokazale kao najznačajniji korelati su pol, godine, obrazovni i ekonomski status (Dovidio et al., 2010).

Međutim, problem sa ovim varijablama leži u činjenici da je teško naći jasan psihološki mehanizam koji predstavlja put od statusa i distanci. Socioekonomske varijable se u modernim psihološkim ispitivanjima distanci razumiju kao distalni prediktori, koji oblikuju vrijednosti izražene, između ostalog desničarskom autoritarnošću (Todoršević, 2013). Zbog toga predstavljaju prvi blok korelata u našem modelu.

Moderna autoritarna ličnost

Sledeća varijabla od interesa u našem istraživanju je desničarska autoritarnost (RWA; Right-Wing Authoritarianism). Desničarska autoritarnost predstavlja konstrukt koja se odnosi na društvenu konzervativnost, poštovanje i slijeđenje autoriteta, te agresivnost prema društvenim grupama i pojedincima koji predstavljaju potencijalnu prijetnju društvenom sistemu. Osobe sa izaženom desničarskom autoritarnošću motiviše ideja da postoji prijetnja društvenom sistemu u kojem žive, koja želi društveni sistem da promjeni i samim tim uništi. Autoritarci su rigidni, tradicionalnih pogleda, vrlo submisivni i spremni da agresivno brane ideje koje zastupaju (a koje su najčešće usvojili od autoriteta). Autoritarnost ovog tipa se oblikuje socijalnim

učenjem i odgojem, kojim je dominirala rigidnost i konzervativnost (Duckitt & Sibley, 2010).

Iako prvobitno zamišljen kao karakteristika ličnosti, danas se na ovaj konstrukt više gleda kao na vrijednosnu orijentaciju vezanu za socijalna pitanja, dakle ne kao nepromjenjivu karakteristiku, ali svejedno kao stabilnu orijentaciju koja oblikuje ponašanje (Duckitt et al., 2010). Stavovi koji se tiču ove orijentacije su podložni efektu primovanja, tačnije uticaju socijalnih prilika i konteksta u kojem pojedinac odrasta, pogotovo prijetećeg karaktera, kada autoritarnost kod ispitanika raste (Cohrs et al., 2005; Duckitt & Fisher, 2003; Johnson et al., 2012). Autoritarnost je proksimalni, individualni faktor koji utiče na distance, te će biti drugi blok korelata u našem modelu.

Hipoteza kontakta

Hipoteza kontakta postulira da, pod određenim uslovima (zajednički cilj, sličan društveni status, intergrupna saradnja i podržavajuća društvena struktura) dolazi do smanjenja distanci između grupa koje su u kontaktu jedna sa drugom (Pettigrew & Tropp, 2005). Varijable kontakta u našem radu se vode teorijskim postavkama Allportove hipoteze kontakta, međutim, ne uključuju eksplicitno ispitivanje predeterminisanih faktora koji su potrebni da kontakt dovede do smanjenja distanci. Ipak, ideja da kontakt smanjuje distance između grupa (u našem slučaju Srba prema Hrvatima i Bošnjacima), biće ispitana indirektno, putem varijabli koje ispituju kontakt kroz nacionalnu pripadnost roditelja i rodbine, postojanje prijateljstva sa osobama iz druge nacionalne skupine, te odlazak u druge zemlje SFRJ. Logika je da prolongiran odnos sa pripadnicima druge nacionalne skupine, te odlazak u druge države, može smanjiti opšti nivo distanci prema različitim grupama (u ovom radu, Bošnjacima i Hrvatima). Ova grupa varijabli predstavlja treći blok u našem modelu.

Metod

Istraživanje je sprovedeno na prigodnom uzorku od 346 srednjoškolaca u Republici Srpskoj, u srednjim školama u Prijedoru i Banjoj Luci. Uzorak je bio ujednačen po polu (169 ženskih ispitanika). Istraživanje je bilo anketnog tipa. Budući da je u pitanju prigodan uzorak, zaključke istraživanja treba uzeti sa određenom rezervom zbog problema sa reprezentativnosti ovako prikupljenog uzorka.

Varijable

- 1) *Desničarska autoritarnost* je operacionalizovana pomoću skale od deset stavki, koja je bazirana na skalama autoritarnosti poznatih istraživača autoritarnosti (Adorno et al. 1950; Altemeyer, 1998) i adaptirana za naše prostore u istraživanjima u Srbiji, između ostalih i istraživanjima Todosijevića (2013). Ova skala sadrži jednu glavnu komponentu, koju Todosijević naziva autoritarnost i na kojoj svi ajetmi imaju značajna zasićenja (Todosijevic, 2013). Stavke se formulisane u formatu Likertovog tipa, sa pet nivoa slaganja/neslaganja (1: potpuno se ne slažem, 5: potpuno se slažem). Jedan od ajtema skale je: *Najvažnije vrline koje djeca treba da nauče jesu poslušnost i poštovanje autoriteta*. Pouzdanost skale, izražena Kronbah alfa koeficijentom, je $\alpha=.83$.
- 2) *Predrasude prema Bošnjacima i Hrvatima* su ispitane pomoću *skale etničke distance*, napravljene po uzoru na Bogardusovu skalu socijalnih distanci. U okviru skale bi bilo ponuđeno sedam tvrdnji na koje bi se odgovorilo sa + ili – u zavisnosti od slaganja ili neslaganja sa tvrdnjom: 1) Da (Hrvat/Bošnjak) živi u mom susjedstvu; 2) Da budem u braku sa (Hrvatom/Bošnjakom); 3) Da (...) živi u mojoj državi; 4) Da (...) bude predsjednik moje države; 5) Da budem u vezi sa (...); 6) Da budem u braku sa (...); Da budem prijatelj sa (...). Uzeo bi se ukupan skor koji bi iznosio maksimalno 6. Rezultati su rekodirani tako da konačni viši skor predstavlja veću distancu prema ovim nacionalnim grupama.
- 3) *Upitnik socioekonomskog statusa*. Sačinjen od stavki: *Pol* (muško/žensko) *Obrazovanje oca* (a)osnovna škola, b)srednja škola, c) viša škola, d) visoka škola/fakultet, e) master ili više), *Obrazovanje majke*(a)osnovna škola, b)srednja škola, c) viša škola, d) visoka škola/fakultet, e) master ili više), *Prosječna primanja roditelja zajedno* (a) Do 1000KM, b) Od 1000 do 2000KM, c) od 2000 do 3000KM i d) preko 3000KM)
- 4) *Varijable kontakta*. Sačinjen od varijabli: *Nacionalna homogenost roditelja* (da/ne), *Nacionalne homogenost rodbine* (da/ne), *Nacionalna homogenost prijatelja* (da/ne), *Boravak u drugim državama bivše SFRJ* (da/ne).

Statistička analiza

Statistička analiza rađena je u statističkom softveru JASP (verzija 0.11.1). Pored deskriptivne statistike, sprovedena je hijerarhijska linearna regresija u cilju analize uticaja više varijabli na distance prema Bošnjacima i Hrvatima. Modele su činila tri bloka, gdje su tri grupe varijabli bili prediktori distanci prema Bošnjacima (model 1) i Hrvatima (model 2). U oba modela, prvi blok su bile varijable socioekonomskog statusa,

drugi blok su činile ove varijable i desničarska autoritarnosti, a u trećem bloku su dodate i varijable kontakta.

Rezultati

Deskriptivni podaci

U ispitivanju je učestvovalo ukupno 346 ispitanika, srpske nacionalnosti. Uzorak je bio izjednačen po polu (169 ženskih ispitanika, ili 49% te 177 muških ispitanika, ili 51%).

Roditelji ispitanika dominantno imaju srednju stručnu spremu (očevi 260 ispitanika, ili 75%, majke 255 ispitanika, ili 73%). Sledeća grupa je osnovna škola i za majke (51 ili 14%) i očeve (35 ili 10%) ispitanika. Procenti roditelja sa višom i visokom stručnom spremom su niski. Očeva sa višom stručnom spremom je 26, majki 16 (7% očeva tj 5% majki). Visoko obrazovanih očeva je 23 (7%) isto kao i majki. Roditelji sa masterom ili višim stepenom obrazovanja su u uzorku minimalno zastupljeni (dva oca i jedna majka).

Ispitanici čiji roditelji zajedno imaju prosječna primanja manja od 1000 KM čine 49% uzorka (170 ispitanika). Ispitanika čiji roditelji imaju primanja od 1000 do 2000 KM ima 124, ili 36%, onih čiji roditelji imaju primanja između 2000 i 3000 KM je 23, a onih preko 3000 KM je 29 (7% i 8%).

Što se tiče varijabli kontakta, vezano za nacionalnu pripadnost roditelja, u uzorku dominiraju ispitanici čiji su roditelji iste nacionalne pripadnosti (325 ispitanika, ili 94%). S druge strane, većina ispitanika je izjavila da ima prijatelje druge nacionalne pripadnosti (294 ispitanika, ili 85%). Procenat ispitanika koji je izjavio da ima rodbinu druge nacionalne pripadnosti (160 ispitanika ili 46%) je sličan procentu koji je izjavio da nema rodbinu druge nacionalne pripadnosti (186 ispitanika ili 54%). Ispitanika koji su izjavili da su boravili u drugim zemljama bivše SFRJ (170 ili 49%) je približno jednako onima koji su izjavili da nisu (176 ili 51%).

Konstrukat desničarske autoritarnosti na nivou uzorka je pokazao vrijednosti aritmetičke sredine od $M=3.40$, uz standardnu devijaciju od $SD=0.62$. Vrijednost aritmetičke sredine konstrukta "Distanca prema Bošnjacima" je iznosio $M=2.36$, uz standardnu devijaciju $SD=1.87$, dok je vrijednost ovih pokazatelja kod varijable "Distanca prema Hrvatima" iznosio $M=2.69$ i $SD=1.97$.

Predikcija distanci prema Hrvatima i Bošnjacima: Tri modela objašnjenja

U cilju detaljnije analize interakcije distanci prema Bošnjacima i Hrvatima, te prediktora od interesa, sprovedena je hijerarhijska linearna regresija. Prethodno je provjerena po-

desnost podataka za analizu, te je potvrđeno da u oba slučaja nisu narušene pretpostavke o normalnosti, homogenosti, linearnosti i multikolinearnosti.

U prvom koraku analize distanci prema Bošnjacima, unijete su varijable socioekonomskog statusa (Model 1: Prosječna primanja roditelja zajedno, Godine, Obrazovanje majke, Obrazovanje oca, Pol), nakon toga je u drugom modelu dodata varijabla desničarske autoritarnosti, te u trećem varijable kontakta (Prijatelji različite nacionalne pripadnosti, Roditelji različite nacionalne pripadnosti, Rodbina različite nacionalne pripadnosti i Posjeta drugim državama SFRJ). Modeli su predstavljeni u tabeli 1.

Tabela 1.

Modeli objašnjenja distanci prema Bošnjacima							
Model	R	R ²	R ² (pril.)	F	p	df1	df2
Model 1	.17	.03	.01	1.96	.085	5	340
Model 2	.30	.09	.07	5.43	.000	6	339
Model 3	.34	.12	.09	4.35	.000	10	335

Ukupno objašnjena varijansa distanci prema Bošnjacima u modelu sa svim prediktorskim varijablama iznosi oko 12%, uz $F(10, 335) = 4.34, p < .001$. Model 1, koji je uključivao varijable socioekonomskog statusa kao prediktore, nije bio statistički značajan. Uključenjem varijable desničarske autoritarnosti, dobili smo statističku značajnost modela.

Tabela 2.

Promjena objašnjene varijanse po modelima pri dodavanju varijabli					
Model	ΔR^2	ΔF	df1	df2	p
Model 1	.03	1.96	5	340	.085
Model 2	.06	22.18	1	339	.000
Model 3	.03	2.58	4	335	.037

Kako vidimo u tabeli 2, konstrukt desničarske autoritarnosti, nezavisno od uticaja socioekonomskih varijabli, je doveo do dodatno objašnjenih 6% varijanse, uz statistički značajan samostalan uticaj, promjenu $R^2 = .06$, i promjenu $F(1, 339) = 22.18$, $p < .001$. Kada se ukloni uticaj ovih varijabli, varijable kontakta su takođe statistički značajno samostalno uticale na distance prema Bošnjacima uz 2.70% dodatno objašnjene varijanse, te $R^2 = .03$ i promjenu $F(4, 335) = 2.58$, $p = .037$.

Tabela 3.

Hijerarhijska regresija: Tri modela objašnjenja distanci prema Bošnjacima

Nezavisne varijable	Model 1 ^a	Model 2 ^b	Model 3 ^c
	β	β	β
Pol	.08	.08	.07
Godine	-.08	-.06	-.07
Obrazovanje oca	-.05	-.05	-.04
Obrazovanje majke	.10*	.11*	.11*
Primanja roditelja	.03	.03	.03
Autoritarnost		.25***	.24***
RRNP ^d			.07
PRNP ^e			.14**
RoRNP ^f			.03
DrSFRJ ^g			.00

^a($R^2 = .03$, $F(5, 340) = 1.96$, $p = .085$), ^b($R^2 = .09$, $F(6, 339) = 5.43$, $p < .001$), ^c($R^2 = .12$, $F(10, 335) = 4.35$, $p < .001$), ^dRoditelji različite nacionalne pripadnosti, ^ePrijatelji različite nacionalne pripadnosti, ^fRodbina različite nacionalne pripadnosti, ^gPosjeta drugim državama SFRJ, *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Od pojedinačnih varijabli, statistički uticaj je imala varijabla obrazovanje majke iz prvog, uz dodatak desničarske autoritarnosti u drugom i prijatelja različite nacionalne pripadnosti u trećem modelu.

Distanca prema Hrvatima projerena je kroz iste korake kao i prema Bošnjacima. U prvom koraku analize unijete su varijable socioekonomskog statusa, nakon toga je dodata varijabla desničarske autoritarnosti, te u trećem modelu varijable kontakta. Modeli su predstavljeni u tabeli 4.

Tabela 4.

Hijerarhijska regresija: Tri modela objašnjenja distanci prema Hrvatima

Model	R	R ²	R ² (pril.)	F	p	df1	df2
Model 1	.14	.02	.01	1.34	.080	5	340
Model 2	.31	.10	.08	6.13	.000	6	339
Model 3	.40	.16	.14	6.44	.000	10	335

Ukupno objašnjena varijansa distanci prema Hrvatima u modelu sa svim prediktorskim varijablama iznosi 16.10%, uz $F(10, 335) = 6.44$, $p < .001$. Model 1, koji je uključivao varijable socioekonomskog statusa kao prediktore, nije bio statistički značajan. Uključenjem varijable desničarske autoritarnosti, dobili smo statističku značajnost modela.

Tabela 5.

Promjena objašnjene varijanse po modelima pri dodavanju varijabli

Model	ΔR^2	ΔF	df1	df2	p
Model 1	.02	1.34	5	340	.244
Model 2	.08	29.50	1	339	.000
Model 3	.06	6.31	4	335	.000

Kako vidimo u tabeli 5, isto kao i u slučaju distanci prema Bošnjacima, konstrukt desničarske autoritarnosti, nezavisno od uticaja socioekonomskih varijabli, je doveo do dodatno objašnjenih 8% varijanse, uz statistički značajan samostalan uticaj, promjenu $R^2 = .08$, i promjenu $F(1, 339) = 29.50$, $p < .001$. Kada se ukloni uticaj ovih varijabli, varijable kontakta su takođe statistički značajno samostalno uticale na distance prema Hrvatima, uz 6% dodatno objašnjene varijanse, te $R^2 = .06$ i promjenu $F(4, 335) = 6.31$, $p < .001$.

Tabela 6.

Hijerarhijska regresija: Tri modela objašnjenja distanci prema Hrvatima

Nezavisne varijable	Model 1 ^a	Model 2 ^b	Model 3 ^c
	β	β	β
Pol	.08	.07	.07
Godine	-.06	-.03	-.05
Obrazovanje oca	-.03	-.03	-.01
Obrazovanje majke	.07	.08	.08
Prosječna primanja roditelja	.05	.04	.05
Autoritarnost		.28***	.28***
RRNP ^d			.13**
PRNP ^e			.16**
RoRNP ^f			.11*
DrSFRJ ^g			.07

^a(R²=.02, F (5, 340) = 1.34, p=.080), ^b(R²=.10, F (6, 339) = 6.13, p<.001), ^c(R²=.16, F (10, 335) = 6.44, p<.001), ^dRoditelji različite nacionalne pripadnosti, ^ePrijatelji različite nacionalne pripadnosti, ^fRodbina različite nacionalne pripadnosti, ^gPosjeta drugim državama SFRJ, ***p<.001, **p<.01, *p<.05

Od pojedinačnih varijabli, statistički uticaj imale su varijable desničarske autoritarnosti u drugom, i roditelji, prijatelji i rodbina različite nacionalne pripadnosti u trećem modelu.

Diskusija

Kao najvažniji pojedinačni prediktor se pokazala desničarska autoritarnost, što je u skladu sa više nalaza koji ukazuju da je ovaj konstrukt jedan od najvažnijih pojedinačnih prediktora distanci (gdje su osobe koje su sklone da tumače svijet kao mjesto u kojem postoji opasnost od urušavanja njihovog društvenog sistema, koja dolazi od vanjskih grupa). Sasvim je razumljivo, stoga, da će pojedinci sa višim skorovima na ovom konstrukt biti skloniji sebe distancirati od vanjskih grupa, u ovom slučaju Hrvata i Bošnjaka. Socioekonomske varijable nisu bile značajan prediktor (osim Obrazovanja majke u slučaju distanci prema Bošnjacima, gdje su djeca obrazovanih majki bila sklonija distancama). Ove nalaze možemo tumačiti kao pokazatelj uticaja individualne varijabilnosti (usvojenih društvenih stavova i vrijednosti) u predikciji

distanci prema vanjskim grupama, gdje rigidniji, autoritarniji pojedinci osjećaju i veće distance, dok su socioekonomski faktori (iako modulatori društvenih vrijednosti) distalni, minorni uticaj (Sibley & Duckitt, 2008).

S druge strane, varijable „kontakta“ su imale uticaja, pogotovo varijabla „prijatelji različite nacionalne pripadnosti“ (u oba slučaja, kod Bošnjaka jedina, kod Hrvata pored nje, roditelji i rodbina različite nacionalne pripadnosti), te su ove varijable doprinosile smanjenju distanci, što se može tumačiti u skladu sa pretpostavkama hipoteze kontakta, gdje su prijatelji (u srednjoškolskom periodu) u određenoj mjeri sličnog društvenog statusa, te čak dijele i zajedničke ciljeve i imaju podršku društvene strukture tokom školovanja (Pettigrew & Tropp, 2005).

Gledano u globalu, model 1 u oba slučaja nije bio značajan prediktor distanci, što opet možemo tumačiti distalnošću uticaja socioekonomskih varijabli (koje utiču direktno na varijable poput autoritarnosti, ali igraju relativno malu ulogu). S druge strane, model 2 je uključenjem autoritarnosti postao značajan, te je uticaj autoritarnosti, mimo uticaja SES varijabli, bio takođe statistički značajan. Model 3 je objasnio dodatni procenat varijanse distanci, te su varijable kontakta, mimo uticaja SES varijabli i autoritarnosti, objasnile samostalno statistički značajan procenat varijanse.

Ipak, procenti objašnjene varijanse distanci ovim modelima, je relativno nizak, što ukazuje na kompleksnost fenomena distanci i potrebi da se sagledaju širi društveni konteksti, trenutna politička i ekonomska klima, te globalna kretanja, da bi se dobila potpunija slika distanci (Pettigrew & Tropp, 2005).

Glavna slabost ovog istraživanja jeste njegova korelaciona priroda. Konkretnije zaključke bi mogla donijeti eksperimentalna studija u kojoj bi ispitanici iz različitih društvenih grupa bili u kontaktu jedni sa drugima, a prema parametrima hipoteze kontakta opisanim u uvodu. Pri tom, dizajn u kojem bi se sprovedo variranje izraženosti desničarske autoritarnosti i socioekonomskog statusa kod ispitanika te njihov uticaj na kontakt i promjenu doživljaja distanci, mogao bi dati interesantne uvide.

Takođe, jasni zaključci povezani sa prirodom društvene prijetnje koja kod osoba izraženo autoritarne orijentacije dovodi do snažnijeg ispoljavanja distanci, su još uvijek nejasni, uz autore poput Duckitt-a koji navode da se radi o percepciji realistične prijetnje od vanjskih grupa, poput ekonomske (Duckitt, 2001) dok Esses i saradnici, postuliraju simboličku, vrijednosnu prijetnju (Esses et al., 2005). Buduće studije bi trebalo da idu pravcu jasnije diferencijacije u ovom domenu.

Pored većeg broja studija koje se bave samom tematikom etničkih distanci na našem prostoru, smatramo da je naša studija doprinos ovom korpusu istraživanja, zbog uključivanja konstrukta RWA kao prediktora u naš model. Ovaj predstavlja značajan prediktor u istraživanjima anglosaksonskog i zapadnoevropskog konteksta koja se bave distancama i predrasudama, dok je bio tema istraživanja i istraživača iz regiona Hrvatske (npr. Dragojević, 2014; Jelavić, 2017) i Srbije (Petrović, 2001; Todosijević, 2013). Na prostoru BiH, ovaj konstrukt je rijetko istraživan te, s obzirom na BiH kontekst, nadamo se da će ova studija otvoriti vrata za detaljniji pristup ovom konstrukt.

Literatura

Cohrs, J. C., Kielmann, S., Maes, J., & Moschner, B. (2005). Effects of right-wing authoritarianism and threat from terrorism on restriction of civil liberties. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 5(1), 263–276. <https://doi.org/10.1111/j.1530-2415.2005.00071.x>

Dovidio, J. F., Hewstone, M., Glick, P., & Esses, V. M. (2010). Prejudice, stereotyping and discrimination: Theoretical and empirical overview. *The SAGE Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination*, 80, 3–28.

Dragojević, E. (2014). *Uloga socijalne dominacije, desničarske autoritarnosti i stavova prema rodnim ulogama u objašnjavanju modernih predrasuda prema homoseksualnim osobama*.

Duckitt, J. (2001). A dual-process cognitive-motivational theory of ideology and prejudice. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 33, pp. 41–113). Elsevier.

Duckitt, J., Bizumic, B., Krauss, S. W., & Heled, E. (2010). A tripartite approach to right-wing authoritarianism: The authoritarianism-conservatism-traditionalism model. *Political Psychology*, 31(5), 685–715. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2010.00781.x>

Duckitt, J., & Fisher, K. (2003). The Impact of Social Threat on Worldview and Ideological Attitudes. In *Political Psychology* (Vol. 24). <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00322>

- Duckitt, J., & Sibley, C. G. (2010). Right-Wing Authoritarianism and Social Dominance Orientation differentially moderate intergroup effects on prejudice. *European Journal of Personality, 24*(7), 583–601. <https://doi.org/10.1002/per.772>
- Esses, V. M., Jackson, L. M., Dovidio, J. F., & Hodson, G. (2005). Instrumental relations among groups: Group competition, conflict, and prejudice. *On the Nature of Prejudice: Fifty Years after Allport, 227–243*.
- Jelavić, I. (2017). *Povezanost osobina ličnosti i autoritarnosti sa stavovima prema imigrantima*. University of Zagreb. Department of Croatian Studies. Division of Psychology.
- Johnson, M. K., Labouff, J. P., Rowatt, W. C., Patock-Peckham, J. A., & Carlisle, R. D. (2012). Facets of right-wing authoritarianism mediate the relationship between religious fundamentalism and attitudes toward Arabs and African Americans. *Journal for the Scientific Study of Religion, 51*(1), 128–142. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5906.2011.01622.x>
- Petrović, N. (2001). Specifikacija elemenata autoritarnosti u modelu Boba Altemejera. *Psihologija, 34*(1–2).
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2005). Allport's intergroup contact hypothesis: Its history and influence. *On the Nature of Prejudice: Fifty Years after Allport, 262–277*.
- Sibley, C. G., & Duckitt, J. (2008). Personality and prejudice: A meta-analysis and theoretical review. *Personality and Social Psychology Review, 12*(3), 248–279. <https://doi.org/10.1177/1088868308319226>
- Todosijevic, B. (2013). Socijalni, psiholoski i ideoloski koreni nacionalistickih stavova u Srbiji. *Psihologija, 46*(3), 279–297. <https://doi.org/10.2298/PSI130411005T>
- Todosijević, B. (2013). Socijalni, psihološki i ideološki koreni nacionalističkih stavova u Srbiji. *Psihologija, 46*(3), 279–297.
- Turjačanin, V. (2015). Socijalna psihologija etničkog identiteta. *Banja Luka: Filozofski Fakultet*.

Socioeconomic status, right-wing authoritarianism and contact as predictors of social distance in highschool students in Republic of Srpska

Miloš Pralica*, Srđan Dušanić§ and Milana Damjencić§

*Center for Mental Health, JZU Dom zdravlja Prijedor

§University of Banja Luka, Faculty of Philosophy

Summary: *The paper examines the relationship of social distances of Serbs towards Bosniaks and Croats with variables of socioeconomic status (SES), right-wing authoritarianism (RWA) and contact variables. The sample consisted of 346 subjects. Right-wing authoritarianism was examined through the questionnaire of authoritarianism, variables of socioeconomic status included gender, age, educational status and parents financial status, and contact variables included questions related to nationality of parents, relatives and friends, and questions related to visits to other countries of the former SFRY. Hierarchical regression analysis showed that SES variables in the first block were not a predictor of distance to Bosniaks and Croats. With inclusion of RWA, the prediction of distance toward Bosniaks ($R^2 = .09$, $F(6,339) = 5.43$, $p < .001$) and Croats ($R^2 = .10$, $F(6, 339) = 6.13$, $p < .001$) became significant. By incorporating contact variables, the three groups of variables were significant predictors of distance toward Bosniaks ($R^2 = .12$, $F(10,335) = 4.35$, $p < .001$) and Croats ($R^2 = .16$, $F(10,335) = 6.44$, $p < .001$). The effect of RWA and contact on distance is consistent with previous studies. The results were discussed through the prism of the influence of individual differences as predictors of distance to external groups.*

Keywords: *social distance, right-wing authoritarianism, socioeconomic status, contact hypothesis, intergroup relations*